
תפלת שהרית-101 Tefila

מזמור לתודה-Lesson 18

Source 1

סידור עבודת ישראל מזמור לתודה-בתהילים סימן ק'. ותקנו לומר מזמור זה שהוא כמו ברכת הודאת גומל חסדים, מפני שאין יום שאין נעשה בו נס לאדם, ואין בעל הנס מכיר בנסו וצריך לתת הודאה. לכן אחר שאמרנו אשירה לה' כי גמל עלי סומכים לו ההודאה לגומל. וכתב אבן הירחי, בצרפת נהגו לדלג בשבתות ויום טוב מזמור לתודה, וכן בדין שהיו אומרים אותו בזמן הבית על הקרבת התודה שהיו מביאים ד' הצריכין להודות (וכן בו ד' שמות הוי"ה כנגד ד' הצריכין להודות) ואין קריבה בשבת ויום טוב דנדרים ונדבות אין קריבות בהן. אבל בפרובנצא וספרד אומרים אותו, ולא יתכן; עד כאן לשונו.

Translation: Psalms Chapter 100. They instituted the practice of reciting this chapter of Psalms which is similar to a Bracha of acknowledgement, of bestowing kindness, for the reason that there is no day when a miracle does not happen to every person but almost none acknowledges that a miracle has taken place. As a result, every person needs to recognize G-d's kindness. So after reciting the verse: "Let me sing to G-d because He has bestowed kindness Upon me," in Hodu, we continue by thanking "He who has bestowed"...The Even Yarchai wrote that in France they had a practice of omitting Mizmor L'Sodah on Shabbat and on Yom Tovim. In truth, the practice in the Beit Hamikdash was that this chapter of psalms was recited as the Sacrifice of Thanks was brought by the four categories of people who are required to bring a Sacrifice of Thanks (and G-d's name appears four times in this chapter of Psalms against the Four categories of people who are required to bring the sacrifice). The Sacrifice of Thanks was not brought on Shabbat nor on Yom Tovim because Sacrifices based on vows or on donations are not brought on those days. But in Provence and in Spain, it was the practice to recite Mizmor L'Sodah even on Shabbat and Yom Tov, however it does not appear to make sense, so said the Even Yarchi.

Source 2

מדרש רבה ויקרא פרישה ט' סימן ז'-רבי פנחס ורבי לוי ורבי יוחנן בשם ר' מנחם דגליא לעתיד לבא כל הקרבנות בטלין, וקרבן תודה אינו בטל; כל התפלות בטלות, ההודאה אינה בטלה; הוא הדין (ירמיה לג) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צב-אות פי טוב ה' פי לעולם חסדו מבאים תודה בית ה' וגו', זו הודאה, ומביאים תודה בית ה', זה קרבן תודה. וכן דוד אומר (תהלים נו) עלי אלקים נדריך אשלם תודות לך; תודה אין כתיב כאן אלא תודות, ההודאה וקרבן תודה.

Translation: R. Pinchas, R. Levi and R. Yochanon in the name of Rav Menachem of Galia: At the time of the Moshiach, sacrifices will no longer be required except that the Sacrifice of Thanks will still be mandatory; prayers will no longer be required but prayers of thanks will still be mandatory. This is based on a verse in Jeremiah: The voice of joy and the voice of gladness, the voice of the bridegroom, and the voice of the bride, the voice of those who shall say, Praise G-d of hosts; for the Lord is good; for His mercy endures for ever; and those who shall bring the sacrifice of praise to the House of the Lord. This represents acknowledgment. The words: "and those who shall bring the sacrifice of praise" represent the continuation of the practice to bring the sacrifice of Thanks. Similarly, King David wrote: Upon me, G-d are Your vows, I will bring Sacrifices of Thanks to You. The word thanks in that verse is written in the plural and not in the singular to teach that both Prayers of Thanks and Sacrifices of Thanks will be required in the future.

תפלה שחרית-101 Tefila

Source 3

אוצר דינים-מזמור לתודה-המזמור הזה מיוחס למשה רבנו. רבי תנחומא בשם ריש לקיש: בשעה שאמר לו הקב"ה למשה והתודה עליו וגו' (ויקרא טו', כא') התחיל ואמר מזמור לתודה וכו' (ירוש' שבועות פ"א ח'), מזה נראה כי הוראת לתודה היא על הודוי ולא על קרבן תודה. וכן כתב רש"י ז"ל שמזמור לתודה תקנו משה רבנו, דהוא ממזמורים הנאמרים על ידו, דכל המזמורים שבספר תהלים הכתובים אחר תפלה למשה איש האלקים ולא נזכר בהם שדוד אמרם תדע דמשה אמרם.

Translation: This chapter of Psalms is attributed to Moshe Rabbeinu. Rabbi Tanhuma in the name of Raish Lakish: At the moment that G-d said to Moshe: "And confess over it, etc." Moshe responded by composing the song of Mizmor L'Sodah. From this it appears that the message of Mizmor L'Sodah is rooted in the Hebrew word "viyduy", confession and is not rooted in the Sacrifice of Thanks. So wrote Rashi that Mizmor L'Sodah was authored by Moshe Rabbeinu. This Psalm is one of the Psalms that was authored by Moshe and that all the chapters of Psalms that are found after the Psalm, Prayer of Moshe, Man of G-d, (Psalms 90) in which King David is not mentioned know that those Psalms were authored by Moshe Rabbeinu.

Source 4

מהרל מפראג-נתיבות עולם-אמר רבי יודא (משלי כח' יג') ומודה ועוזב ירוחם; כיון שראה משה כן התחיל שורר עליהם מזמור לתודה. בארו כי עיקר התשובה הוא הודאה שהוא מודה על חטאיו, שההודאה מביא שהשם יתברך מקבל אותו בתשובה, כי כאשר מודה על חטאיו מוסר עצמו אל הש"י ושב אל הש"י לגמרי כי זהו ענין ההודאה כמו שבארנו דבר זה בכמה מקומות. ואז הש"י מקבל אותו בתשובה בשביל הודאה זאת שמוסר עצמו אליו.

Translation: Rabbi Yudah said: on the verse (Proverbs 28, 13) "But he who confesses his sins and abandons them will obtain mercy"; this means that at the moment that Moshe Rabbeinu learned that concept, Moshe composed the Psalm, Mizmor L'Sodah. It teaches us that the essence of repentance is acknowledgement; that a person acknowledges that he has sinned. It is this acknowledgement that causes G-d to accept the person's repentance. When a person acknowledges his sin, he delivers himself to G-d and returns completely to G-d. That is the result of acknowledgment as we have explained this concept in other places. Then G-d accepts him in repentance because of his acknowledgement that delivers him to G-d.

Source 5

אוצר דינים-טעם אחר שאין אומרים אותו בשבת כתב בעל שבלי הלקט לפי שהשבת יום הודאה הוא ובלשון זה פתח אדם הראשון מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' (תניא סי' ט"ו) ולכן אין מן הצורך לומר עוד מזמור לתודה.

Translation: Another reason that we omit Mizmor L'Sodah on Shabbat is related by the Shibbolei Haleket: because the celebration of Shabbat itself is as a day of acknowledgment. This is the language used by Adam, the first man: Mizmor Shir L'Yom Hashabbat, it is good to acknowledge what G-d does for us. This obviates the need to recite Mizmor L'Sodah on Shabbat.

Source 6

מדרש תהלים פרק ק' סימן ג' – עבדו את ה' בשמחה. וכתוב אחד אומר עבדו את ה' ביראה (תהלים ב יא), אם בשמחה היאך ביראה, ואם ביראה היאך בשמחה? אמר ר' אייבו כשתהא עומד בעולם תהא שמח בתפלה ותתיירא מלפני הקב"ה. דבר אחר בשמחה יכול שלא ביראה ת"ל ביראה. אמר ר' אחא עבדו את ה' ביראה בעולם הזה, וגילו ברעדה כדי שתגיע לעולם הבא בשמחה ותראה לעתיד לבוא ברעדה שתאחזו להם לחניפים תהא גיל גילים ברעדה שהבאתי על אומות העולם.

Translation: Serve G-d in Happiness. In another verse we read: Serve G-d in fear. If we are serving G-d in happiness, how can we feel fear and if we are serving G-d in fear, how are we to feel happiness? Rabbi Aybu said: As you stand in this world, be happy while praying but have fear of G-d. Another explanation: If you serve G-d in happiness, you may forget to fear G-d. This verse reminds you to also fear G-d. Rabbi Echa said: serve G-d in fear in this world but rejoice with quaking so that you reach the next world in happiness and you will stand in fear in the future when you see what will happen to the hypocrites when G-d judges all the nations.

Source 7

דעת מקרא-תהלים-פרק ק'

מזמור ק

במזמור כתבת (ראש פסוק א) ושלשה חלקים: חלק ראשון – עבודת ה' בשמחה (החצי השני של פסוק א ופסוק ב); חלק שני – ידיעת ה' (פסוק ג); חלק שלישי – הודיה לה' (פסוקים ד-ה).

Translation: This chapter of Tehillim begins with a title (the first two words) and can be broken into three sections: To serve G-d with joy (second half of the first verse and the second verse); to know G-d¹ (third verse) and to acknowledge G-d (fourth and fifth verse).

לסיום מזמור ק

המזמור נועד מעקרו להאמר בתחינה של הקרבת תודה. בשעה שהחוגגים מתקרבים אל שערי המקדש המשורר מצוה עליהם להריע ולשמח. כאשר הם עומדים לפני שערי המקדש המשורר מצוה עליהם 'דעו כי-ה' הוא אלהים', לרמוז להם, שלפני שהם מקריבים קרבן הם חייבים לכוון את לבם כראוי למי שהם מקריבים לו. ועוד: לפני שהם נכנסים אל המקדש הם חייבים לכוון את לבם כראוי למי ששוכן במקדש. הדבור: 'הוא עשנו ולו אנחנו עמו וצאן מרעינו', הוא מציג הקהל לצווי 'דעו', ובדבור זה הקהל מודיעים על אמונתם בה'. לאחר הודעה זו נמצאו החוגגים ראויים להכנס אל המקדש, והמשורר (או שוער המקדש) קורא להם להכנס דרך השער אל החצר ולהלל, להודות ולברך את ה'. והקהל עונה בדברים שבפסוק האחרון שבמזמור: כי טוב ה' לעולם תסודו ועד-דר נדר אמונתו.

Summary: This chapter of Tehillim was initially composed to be recited when one celebrated the offering of a sacrifice of thanks. As the celebrants approached the gates of the Beis Hamikdash the one leading the singing would call out to clap and to rejoice. Once they stood before the gates, the one leading the singing would remind them to acknowledge that G-d is the only G-d. His message to them was that before offering

1. This is reflected in what Philo wrote: Man's true function is to know G-d, and to make G-d known: he can know G-d only through His revelation, and he can comprehend that revelation only by continued study

תפלת שהרית-101 Tefila

a sacrifice, they must appropriately direct their hearts towards G-d. Furthermore, since they were entering the Beis Hamikdash, they needed to direct their hearts appropriately towards He who resides in that building. The words: G-d created us and we are His nation and the sheep of his flock is the group's response to the command of "know." By reciting that line, the group acknowledged their belief in G-d. After this acknowledgement, the group was deemed worthy of entering into the Beis Hamikdash. The one leading the song then invited them to enter through the gate into the hall of the Beis Hamikdash where they would glorify G-d; acknowledge G-d and bless G-d. The group then responded with the last line of the chapter: Ki Tov. . . Emunaso.

בְּמוֹמָזוֹר שִׁבְעָה צִוִּיִּים: הָרִיעוּ, עָבְדוּ, בָּאוּ, דָּעוּ, בָּאוּ, הוֹדוּ, בָּרְכוּ. לְאַחֵר הַצִּוִּי הָרִבִּיעִי
וְהַשְּׁבִיעִי בֹא מַעֲנֵה הַקָּהֵל. עַל פִּי תִכֵּן הַדְּבָרִים הַמְּזֻמָּר נַחֲלֵק לְשִׁלְשָׁה חֲלָקִים: בְּחֵלֶק הָרִאשׁוֹן –
שִׁלְשָׁה צִוִּיִּים: לְהַרְיֵעַ וּלְשַׂמֵּחַ וּלְרַנֵּן. בְּחֵלֶק הַשֵּׁנִי – הַצִּוִּי לְדַעַת. בְּחֵלֶק הַשְּׁלִישִׁי – שִׁלְשָׁה צִוִּיִּים:
לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְבָרֵךְ. וּמִצָּא שֶׁהַצִּוִּי הָרִבִּיעִי 'דָּעוּ' הוּא הַצִּוִּי הָאֲמֻצָּעִי וְהוּא נִתּוֹן בְּפֶסוּק שְׁלֹם
בְּפָנָי עֲצֻמוֹ וְנִחְשָׁב לְחֵלֶק הָאֲמֻצָּעִי שֶׁל הַמְּזֻמָּר. רָמְזוּ הוּא שֶׁדַּעַת ה' הִיא הָעֵקֶר בְּעִבּוּדֵי ה'.
וְעוֹד: הַצִּוִּי 'דָּעוּ' נִתּוֹן בֵּין שְׁנֵי צִוִּיִּים 'בָּאוּ' וְהוּא רָמְזוּ שֶׁרַק הַיּוֹדְעִים אֶת ה' יְכוּלִים לָבוֹא לְפָנָיו.
וּמִצָּד אַחֵר יֵשׁ לוֹמַר שֶׁסֹּדֶר הַצִּוִּיִּים בְּשִׁלְשָׁה חֲלָקִים רוֹמְזוּ לְשִׁלְשָׁה שְׁלֵבִים בְּעִבּוּדֵי ה'. שְׁלֵב
רִאשׁוֹן – בְּרִנּוֹת הַלֵּב: שְׂמֵחָה; שְׁלֵב שֵׁנִי – בְּמִתְשָׁבֵה: דָּעוּ; שְׁלֵב שְׁלִישִׁי – בְּדַבּוֹר וּבְמַעֲשֵׂה:
תְּהִלָּה וְתוֹדָה שֶׁהִיא גַם קִרְבָּן.

Translation: In this chapter of Tehillim we find seven commands: clap, serve, approach, know, come, acknowledge and bless. After the fourth command and the seventh command we find a response from the congregants. These commands are divided among three groups of commands: in the first group we find: to applaud, to celebrate and to sing. In the second group we find the command to know. In the third group we find three commands: to acknowledge, to glorify and to bless. It should be noted that the fourth command: to know falls in the middle and is given a complete verse and is considered the center of the chapter. This is a clue that knowledge of G-d is the primary component of serving G-d. In addition, the command of knowing G-d is placed between two other commands: the command of to enter which is a clue that only those who attempt to know G-d may come before G-d. We can also suggest that the order of the commands demonstrate the three stages in the service of G-d. The first stage: serve G-d with emotion; with joy. The second stage: serve G-d through thought; the command of "know." and the third stage: serve G-d with words and actions; words of praise and words of acknowledgement which includes the offering of a sacrifice.

א מזמור לתודה הריעו ליהוה כל־הארץ:
 ב עבדו את־יהוה בשמחה באו לפניו ברננה:
 ג דעו כי־יהוה הוא אלהים
 הוֹא־עֲשׂוּ וְלֹא־אֲנַחְנוּ עֲמֹ וְצֹאן מִרְעִיתוֹ:

וְלוֹ ק'

רְאֵתָה וְתַחַל הָאָרֶץ; וְאֵף עַל כִּי כֹן יֵשׁ בְּשׂוּיָהּ כְּדִי לְהַעֲמִידָנוּ עַל הַיְחוד שֶׁבְּכָל מִזְמֹר: מִזְמֹר צוּ מְטֵעִים אֶת הַשְּׁמִחָה בְּמַלְכוּת ה' וְאֵת הַתְּקִדָּשׁ הוּא מוֹכִיר בְּרָמֹן בְּלִבָּד – 'וְהוֹדוּ לְזִכְרֵךְ קִדְשׁוֹ', וְהוּא נֹאמֵר מַעֲקָרוֹ בְּחַג שְׁמִחָה וּמַחֲלוֹת שֶׁל בְּנוֹת יְהוּדָה. וְאֵלּוּ מִזְמֹר צֵט נֹאמֵר מַעֲקָרוֹ בְּמַעֲמַד מְלֹא אֵימָה שֶׁבְּקִדְשָׁת, מַעֲמַד שֶׁל תַּפְלָה וְהַשְׁתַּחֲוִיָּה וְכֹחַ הָאֲרוֹן וְהַכְּרוֹבִים שֶׁעָלָיו. וּמִשּׁוּם כֵּךְ אֵין בְּמִזְמֹר צֵט הַפֶּרֶת הַשְּׁמִחָה, וּמִרְבוּת בּוֹ הַפֶּרֶת הַתְּקִדָּשׁ. וְכֵכֶר בְּרָנוּ בַּסְּכוּם שֶׁל מִזְמֹר צֵט, שֶׁהוּא מַקְבִּיל לְמִזְמֹר צוּ. וְנִצָּא, שֶׁשְׁנֵי הַמִּזְמוֹרִים צֵט–צֵט מַצְטָרְפִים לְחֻטִּיבָה אֶחָת, הַמַּקְבִּילָה לְחֻטִּיבָה שֶׁל שְׁנֵי הַמִּזְמוֹרִים צוּ–צוּ (עֵי' עוֹד בְּסִיכּוֹם שֶׁל מִזְמֹר ק).

מזמור ק

בְּמִזְמֹר כְּתֹבֶת (ראש פסוק א) וּשְׁלֹשֶׁת חֲלָקִים: חֶלֶק רֵאשׁוֹן – עֲבוֹדַת ה' בְּשִׁמְחָה (הַחֲצִי הַשֵּׁנִי שֶׁל פֶּסֶק א וּפֶסֶק ב); חֶלֶק שֵׁנִי – יְדִיעַת ה' (פסוק ג); חֶלֶק שְׁלִישִׁי – הוֹדָה לַה' (פסוקים ד–ה).

וְעֲבַדְתִּי אֶת־ה' (ש"ב טו ח); וְכֵן בְּלִשׁוֹן הַתַּפְסֵּל, בְּנֶסֶח הַקְּרוֹם שֶׁל בִּרְכַּת הָעֲבוֹדָה: שְׂאוּמָה לְבִדְךָ בִּירְאָה נֶעֱבַד. 'בְּשִׁמְחָה' מְשֻׁמֶּ: שְׁמִיחָה שְׁבֻלֵב. וְיֵשׁ בְּמִשְׁמַע גַּם שִׁירֵי שְׁמִיחָה וְתִרְעוּת שְׁמִיחָה. וּמַקְבִּיל אֶל 'רִנְנָה', וְכֵן: קוֹל שִׁשׁוֹן וְקוֹל שְׁמִיחָה (י"ד לז יא). בָּאוּ לִפְנֵי בְרִנְנָה – יֵשׁ בְּמִשְׁמַעוֹ: אִמְרוּ לִפְנֵי שִׁירֹת וְתִשְׁבָּחוֹת בְּקוֹל וּמְרָה וְרוּחַ, וְכֵאן מְשֻׁמֶּ: בִּיחוד: בָּאוּ אֶל מַקְדָּשׁוֹ בְּקוֹל רִנָּה, שֶׁהַדְּבָרִים נֹאמְרִים אֶל הַחוֹנְנִים הַעוֹמְדִים לִפְנֵי שְׁעֵי הַמִּקְדָּשׁ. 'רִנְנָה' הִיא שִׁירָה מִתּוֹךְ שְׁמִיחָה, וְהִיא צוּרָה מְשֻׁנֶּת שֶׁל 'רִנָּה'.

ג) דַּעֲבוּ כִּי־ה' הוּא אֱלֹהִים – שִׁימוּ אֶל לִבְכֶּם כִּי ה' הוּא אֱלֹהִים וְקַבְּלוּ אֶת אֱלֹהוֹתוֹ עֲלֵיכֶם. וְכֵן כֵּל לִשׁוֹן 'יְדִיעַת' שֶׁבְּמַקְרָא שְׂנֹאמְרָה בָּאֵל מִשְׁמַעַה הוֹדָאָה בְּאֱלֹהוֹת וּבְקִלְתָּהּ. וְכֵן: לֹא יְדִיעַתִּי אֶת־ה' (ש"א ה ב); דַּע אֶת־אֱלֹהֵי אֲבִיךָ וְעֲבַדְהוּ בְּלִבְ שֶׁלֹם (ד"א כח ט). הוּא־עֲשֵׂנוּ – הוּא בְּרָאֵנוּ, וְלִפְיֶךָ הוּא רָאוּי לְהִקְרָא 'אֱלֹהִים' בְּאֵמֶת, וְלֹא בְּאֱלֹהֵי הַעֲמִים שֶׁעוֹבְדֵיהֶם מְכַנִּים אוֹתָם 'אֱלֹהִים', וְהֵם לֹא בְּרָאוּם. וְאִפְשָׁר שֶׁיֵּשׁ בְּמִשְׁמַע 'הוּא עֲשֵׂנוּ': הוּא עָשָׂה אוֹתָנוּ לוֹ לְעַם (ע"י ש"א יב כב). וְלוֹ (קרי) אֲנַחְנוּ – וְאֲנַחְנוּ בְּרִשְׁוֹתָו, אוֹ אֲנַחְנוּ וְנִכְנָעִים לִפְנֵי וּמַקְבִּילִים אֶת מְרוֹחוֹ.

א) מִזְמֹר לְתוֹדָה – מִזְמֹר שְׂנֹאמֵר כְּתַפְסֵּל הוֹדָה וּבְשִׁמְחָת הַקְּרִיבָה קֶרְבֵּן הוֹדָה. בְּדֶרֶךְ כָּלֵל הוּבֹא קֶרְבֵּן הוֹדָה עִם תַּפְסֵּל הוֹדָה, וְתַפְסֵּל הַהוֹדָה נֹאמְרָה עַל קֶרְבֵּן הוֹדָה. הַרְיֵעוּ לַה' כָּל־הָאָרֶץ – דֶּרֶךְ הַמּוֹדִים לַה', שֶׁהֵם מִהֲלָלִים אוֹתוֹ בְּצִבּוֹר, וּמִבְּקָשִׁים, שֶׁכֵּל הַצִּבּוֹר יִשְׁתַּחֲוֶה עִמָּם בְּהוֹדִיתָם וּבְשִׁמְחָתָם (ע"י לעיל כב כג–כד ועוד), וְכֵאן שְׁמִיחָת הַמְשׁוֹרֵר הַמּוֹדָה גְּדוּלָה כֵּל כֵּךְ, עַד שֶׁהוּא מִבְּקָשׁ שֶׁכֵּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ 'רִיעוּ לַה' – רִיעִימוּ קוֹל תִּרְעוּעָה בֵּין בִּסָּה וּבֵין בְּכָלִי (ע"י לעיל צח ד). 'כָּל־הָאָרֶץ' מְשֻׁמֶּ: כֵּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ. הַצּוּי 'הַרְיֵעוּ' פּוֹנֶה בְּדֶרֶךְ פִּיּוֹת אֶל כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ, וְלִמְעַשֶׂה הוּא מְכֻן אֶל קֶחַל הַחוֹנְנִים הַעוֹלָם אֶל תַּמְקִדָּשׁ בְּתַתְּלוּכַת הוֹדָה (ע"י י"ד לג יא; לעיל מב ה).

ב) עֲבַדוּ אֶת־ה' בְּשִׁמְחָה – צוּי וְהָ נֹאמֵר לְקַהֵל הַחוֹנְנִים. 'עֲבַדוּ' מְשֻׁמֶּ: הַכְּנֵנוּ לִפְנֵי וְשִׁמְרוּ מִצְוֹתָיו. וְכֵאן רִמּוֹ הוּא בְּמִיחָד לְהַקְרִיבָה קֶרְבֵּן הוֹדָה, שֶׁרָאוּי לַה' שְׁתַּחֲוִיָּה בְּשִׁמְחָה. וְסֵתָם 'עֲבוֹדָה' כֵּלִשׁוֹן מַקְרָא וּבְלִשׁוֹן חֹלִי הִיא עֲבוֹדַת הַקְּרִיבָנוֹת, וְכֵן: וְגַם־מִקְנֵנוּ יִלָּךְ עִמָּנוּ... כִּי מִמֶּנּוּ נִקַּח לְעִבְדֵּךְ אֶת־ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֲנַחְנוּ לֹא־נִדְעֵה מִה־נֶּעֱבַד אֶת־ה' עַד־בָּאֵנוּ שָׁמָּה (ש"א י כו); כִּי־נִדְרֵךְ נִדְרֵךְ עֲבַדְךָ...

ו באו שעריו | בתודה חצרתיו בתהלה | הודו-לו ברכו שמו: ה כי-טוב יהוה לעולם חסדו | ועד-דר ודר אמונתו:

הכתוב 'ולא' באלף משמעו: אין אנונו חשבוים כלום לעמת הבורא, וכן: וכל-דארי (קרי: דירי) ארעא כלה חשיבין (רנ' ד לב) ¹. ועוד: שלא אנונו עשינו את עצמנו לעם בכחנו, אלא הוא עשנו לו לעם, ואין ישראל נכר כעם אלא בידעתו את ה'. עמו וצאן מרעיתו - נמשך אל שלפניו, כלומר: הוא עשנו לעמו וצאן מרעיתו. פרוש אחר: 'אנונו' נמשך למעלה ולמטה: ולא אנונו, אנונו עמו וצאן מרעיתו - הצאן אשר הוא רועה. ישראל משולים לצאן, שה' רוען, מספק להן צרכיהן (עי' לעיל דה' עט ג). אפשר שפסוק זה אמרו החוננים בעמדם בשערי המקדש מחוצה לו: לפני שנכנסו פניהם קבלו על עצמם את אלהותו של השוכן במקדש והכריזו שהם עמו והם מבקשים לבוא לפניו.

(ד) באו שעריו בתודה - הכנסו ועברו דרך שעריו בתודה, בקרבן תודה ובשיר תודה (עי' לעיל פסוק א במירוש על 'מזמור לתודה'). בצווי זה נתנת הרשות לחוננים להכנס למקדש, לאחר שהכריזו כי הם 'עמו וצאן מרעיתו'. ואפשר, שהאומר את הדברים הוא הלוי שוער המקדש. 'שערי' הוא משא ישר של 'באו'. הכנוי שב'שערי' מוסב על ה' שבפסוק ג; שערי ה' הם שערי המקדש. חצרתיו בתהלה - שעורו: באו חצרתיו בתהלה, בשירי תהלה, ומקביל אל 'בתודה'. ועוד: 'בתודה' רמזו לשון השגרה בפי המודים לה': הודו לה'

לסכום מזמור ק

המזמור נועד מעקרו להאמר בתנועה של הקרבת תודה. בשעה שהחוננים מתקרבים אל שערי המקדש המשוור מצוה עליהם להריע ולשמח. כאשר הם עומדים לפני שערי המקדש המשוור מצוה עליהם 'דעו כיה' הוא אליהם, לרמוז להם, שלפני שהם מקריבים קרבן הם חייבים לכוון את לבם כראוי למי שהם מקריבים לו. ועוד: לפני שהם נכנסים אל המקדש הם חייבים לכוון את לבם כראוי למי ששוכן במקדש. הדבור: 'הוא עשנו לו וצאן מרעיתו', הוא מצוה תקלה לצווי 'דעו', ובדבור זה תקלה מודיעים על אמונתם בה'. לאחר הדועה זו נמצאו החוננים ראויים להכנס אל המקדש, והמשוור (או שוער המקדש) קורא להם להכנס

1 מירוש אחר: ולא אנונו עשינו את עצמנו, להוציא מדברי הרשעים, כגון פרעה שאמר: לי יארי ואני עשיתי (יח' כט ג).

2 'חצרתיו' - ח'ית בחטף פתח, צד'י בצירה, במקום 'חצרותיו' - ח'ית בפתח צד'י בשוא (עי' לעיל צו ט), ואפשר שהוא לצורך המקצב, וכיוצא בזה מצינו 'גדרותיו' (לעיל פט מא), אבל 'גדרת צאן' (במ' לב לו).

א לְדוֹד מְזֻמּוֹר חֶסֶד-וּמִשְׁפָּט אֲשִׁירָה לִךְ יְהוָה אֲזַמְּרָה:

דָּרָךְ הַשַּׁעַר אֶל הַחֲצֵר וּלְהַלֵּל, לְהוֹדוֹת וּלְכַבֵּד אֶת ה'. וְהִקְהֵל עוֹנֵה בְּדִבְרִים שֶׁבְּפִסְיוֹק הָאֶחָד
שֶׁבְּמִזְמוֹר: כִּי-טוֹב ה' לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ וְעַד-דֹּר וָדוֹר אֲמוּנָתוֹ.

בְּמִזְמוֹר שְׁבַעָה צוּיִים: הָרִיעוּ, עֲבָדוֹ, בָּאוּ, הוֹדוּ, בָּרְכוּ. לְאַחַר הַצּוּי הָרְבִיעִי
וְהַשְּׁבִיעִי בָּא מִצְנֵה הַקֹּהֵל. עַל פִּי חֲכָן הַדִּבְרִים הַמְזֻמָּר נַחֵלֵק לְשִׁלְשָׁה חֻלְקִים: בַּחֲלֵק הָרִאשׁוֹן –
שְׁלֹשָׁה צוּיִים: הָרִיעַ וְלִשְׁמַח וּלְרִנָּה. בַּחֲלֵק הַשְּׁנִי – הַצּוּי לְרַעַת. בַּחֲלֵק הַשְּׁלִישִׁי – שְׁלֹשָׁה צוּיִים:
לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְכַבֵּד. וּמִצָּא שְׁהַצּוּי הָרְבִיעִי 'דָּעוּ' הוּא הַצּוּי הָאֲמֻצָּעִי וְהוּא נִתֵּן בְּפִסְיוֹק שֶׁלֹּם
בְּפָנֵי עַצְמוֹ וְנִחְשָׁב לַחֲלֵק הָאֲמֻצָּעִי שֶׁל הַמְזֻמָּר. רָמֵז הוּא שְׂדֵעַת ה' הִיא הַעֲקָר בַּעֲבוּרָהּ ה'.
וְעוֹד: הַצּוּי 'דָּעוּ' נִתֵּן בֵּין שְׁנֵי צוּיִים 'בָּאוּ' וְהוּא רָמֵז שֶׁרָק הַיּוֹדְעִים אֶת ה' יְכֻלִּים לְבֹא לִפְנֵי.
וּמִצָּד אַחֵר יֵשׁ לומר שֶׁסֹּדֶר הַצּוּיִים בְּשִׁלְשָׁה חֻלְקִים רוֹמֵז לְשִׁלְשָׁה שְׁלֵבִים בַּעֲבוּרָהּ ה'. שְׁלֵב
רִאשׁוֹן – בְּרַעֲשׂוֹת הַלֵּב: שְׂמִיחָה: שְׁלֵב שְׁנִי – בְּמִתְשָׁבֵה: דָּעוּ: שְׁלֵב שְׁלִישִׁי – בְּדַבּוֹר וּבְמַעֲשֵׂה:
תְּהִלָּה וְתוֹרָה שֶׁהֵיא גַם קָרָבָן.

בְּמִזְמוֹר צְרוּפִי לְשׁוֹן וְקִרְיָאוֹת שְׁעוֹרוֹת בְּפִי הַמִּתְפַּלְלִים הַחוּנִיִּים יִרְאִי ה'. מִטְבַּע הַהוֹדִיָּה
הַשְּׁנוּיָה 'הוֹדוּ לַה' כִּי-טוֹב ה' לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ' הִרְחִיבָה בְּסִיּוֹם הַמְזֻמָּר בְּצִלְעוֹת מִקְבִּילוֹת: הוֹדוּ-
לוּ // בָּרְכוּ שָׁמוּ: כִּי-טוֹב ה' לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ // וְעַד-דֹּר וָדוֹר אֲמוּנָתוֹ. וּכְבֹּר כְּתִבְנוּ בְּסִיּוֹם לְמִזְמוֹר
צֶה, שֵׁשׁ בְּמִזְמוֹר צֶה הִרְבֵּה לְשׁוֹנוֹת תְּדוּמִים לְמִזְמוֹר ק. וְהוּא סִמָּן שֶׁשְּׁשֹׁת הַמְזֻמָּרִים צֶה-ק הֵם
אֶסְף מִיָּחָד שֶׁל מְזֻמָּרִים, וְסִיּוֹם הָאֶסְף כְּעֵין פְּתִיחָתוֹ. וּכְבֹּר הַעִירוֹנוּ בְּסִיּוּמִים שֶׁל הַמְזֻמָּרִים
הָאֵלֶּה עַל הַקָּשֶׁר וְהַדְמִיּוֹן בֵּין הַמְזֻמָּרִים.

וּכְבֹּר נִתְפַשֵּׁט הַמִּנְהַג בְּרַב הַמְכַרֵּעַ שֶׁל קְהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל לומר מְזֻמָּר זֶה בְּפִסְיוֹק דּוּמָא'
(זְמִירוֹת) שֶׁל שְׁתֵּיתֵיהֶם. וּמִשּׁוֹם שֶׁנֶּאֱמַר הַמְזֻמָּר מַעֲקָרוֹ עַל קָרְבָּן תּוֹרָה, אֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּשִׁבְחוֹת
וְיָמִים טוֹבִים שֶׁאֵין תּוֹרָה קָרְבָּה בָּהֶם.

מְזֻמָּר קא

בְּמִזְמוֹר פְּתִיחָה – הַמְזֻמָּר הוּא שִׁיר עַל הַחֶסֶד וְהַמִּשְׁפָּט (א) וְשְׁנֵי חֻלְקִים: חֻלֵּק רִאשׁוֹן –
הַמְשׁוֹרֵר מִכּוֹן אֶת עֵינָיו וּלְבֹו לְדָרָךְ הַטּוֹבָה (ב-ד); חֻלֵּק שְׁנִי – הַמְשׁוֹרֵר מִרְחִיק אֶת הַרְשָׁעִים
וּמִקָּרֵב אֵלָיו אֶת הַצְּדִיקִים (ה-ו).

אומר בְּפִתְחַת הַמְזֻמָּר, שֶׁהוּא בָּא לְסַפֵּר בְּשִׁירוֹ זֶה
כִּי הוּא נוֹהֵג בְּחֶסֶד וּבְמִשְׁפָּט, וּמִסְתַּבֵּר שֶׁהַדִּבְרִים
נֶאֱמָרִים בְּפִי מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל (וַעֲי' בְּסִיכּוֹם הַזִּכּוֹר). לִךְ
ה' אֲזַמְּרָה – תִּרְנִי בָּא לומר לִךְ ה'. 'אֲזַמְּרָה' נִדְרָךְ
וּמִקְבִּיל ל'אֲשִׁירָה', וְאֵף הוּא עֲתִיד מֵאֲרָךְ הַמְנוּחָה
עַל כְּנִגּוֹת לְעֲשׂוֹת אֶת הַדְּבָר. יֵשׁ לְצַרֵּךְ יַחַד אֶת שְׁמֵי
הַצִּלְעוֹת, וְשֶׁעוֹר הַכְּתוּב: חֶסֶד וּמִשְׁפָּט אֲשִׁירָה
וְאֲזַמְּרָה לִךְ ה', וְהַכְּנִיָּה: תִּרְנִי בָּא לְסַפֵּר בְּשִׁיר
לִפְנֵי ה', כִּי אֵנִי נוֹהֵג בְּחֶסֶד וּבְמִשְׁפָּט. וְרוֹיֵל דָּרְשׁוּ:
כֵּף אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקְּבִיָּה: אִם חֶסֶד אֶתָּה עוֹשֶׂה

(א) לְדוֹד מְזֻמָּר – עֵין לְעִיל כּוּד א. חֶסֶד-וּמִשְׁפָּט
אֲשִׁירָה – תִּרְנִי בָּא לְשִׁיר עַל אוֹדוֹת הַחֶסֶד
וְהַמִּשְׁפָּט. 'אֲשִׁירָה' עֲתִיד מֵאֲרָךְ הַמְנוּחָה עַל כְּנִגּוֹת
לְעֲשׂוֹת אֶת הַדְּבָר. 'חֶסֶד' הוּא נֶאֱמָנוֹת וְקִיּוֹם
הַהִבְטָחוֹת שֶׁהַבְטִיחַ הָאֱלֹהִים. 'מִשְׁפָּט' הוּא הַתְּנַהֲגוֹת עַל
פִּי כָלְלִי הַצָּדֵק וְהַיָּשָׁר. 'חֶסֶד וּמִשְׁפָּט' הֵן הַמְדוֹת
שֶׁה' דּוֹרֵשׁ מִן הָאֱלֹהִים לֵאחֹז בָּהֶן. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וְאַתָּה
בְּאַלְהֶיךָ תֵּשׁוּב חֶסֶד וּמִשְׁפָּט שְׁמֹר קִנְיָה אֶל-אַלְהֶיךָ
תָּמִיד (הושע יב ז), וְנֶאֱמַר: וְהֵא-ה' דּוֹרֵשׁ מִמֶּךָ כִּי
אִם-עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַתָּה חֶסֶד (מִיכָה ו ח). הַמְשׁוֹרֵר

3 'הִרְעִיז לַה' כִּלְ-הָאֶרֶץ—לְעִיל צֶח ד; 'עֲבָדוֹ אֶת-ה' בְּשִׁמְחָה—לְעִיל ב; עֲבָדוֹ אֶת-ה' בִּירָאָה וְגִילָה בְּרַעֲדָה; 'בָּאוּ לִפְנֵי—
דַּה"א טו כט; וּבָאוּ לִפְנֵי; 'עֲבָדוּ ... דַּעוּ'—דַּה"א כח ט; דַּע אֶת-אֱלֹהֵי אֲבִיךָ וְעֲבָדְהוּ; 'ה' הוּא אֱלֹהֵינוּ—מ"א יח לט;
ה' הוּא אֱלֹהֵינוּ; 'וְהָא עֲשֵׂנוּ'—דב' לב ו; הוּא עֲשֵׂךְ; 'אֲנַחְנוּ עֲמוּ וְצִוּנוּ מִרְעִיתוֹ'—לְעִיל עֲט יג; וְאֲנַחְנוּ עִמָּךְ וְצִוּנוּ מִרְעִיתְךָ.
4 עֵי שִׁירֵי אוֹרֵי"ת ג, ט, וּבְמִפְרָשֵׁי הַשִּׁירֵי וּבְפִסְרֵי הַמִּנְהָגִים הַשּׁוֹנִים.